

Державний вищий навчальний заклад
«Донецький національний технічний університет»
Кафедра мовної підготовки

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор

_____ Леонід БАЧУРІН

«_____» _____ 2024 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВК 1.3 СОЦІОЛІНГВІСТИКА

Рівень освіти: другий (магістерський) рівень
Галузь знань: 01 Освіта
Спеціальність: 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література
(англійська))
Освітня програма: Англійська мова і зарубіжна література
Мова навчання: українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Соціолінгвістика» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня за спеціальністю 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська)), освітня програма Англійська мова і зарубіжна література.

«03» січня 2024 року. – 8 с.

Розробник: Клименко Н.Б., к. філол. н., доцент, доцент кафедри мовної підготовки

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри мовної підготовки

Протокол № 1 від. «05» січня 2024 року.

Завідувач кафедри

(Кабанець М.М.)

«05» січня 2024 року.

Схвалено науково-методичною комісією з галузі знань 01 Освіта

Протокол № 1 від. «19» січня 2024 року.

«19» січня 2024 року

Голова

(Кабанець М.М.)

1. Загальна інформація

Форма навчання	Денна	Заочна
Статус	Вибіркова	
Обсяг в кредитах ЄКТС	5	-
Обсяг в годинах за навчальним планом, разом: в тому числі:	150	-
лекції:	32	-
практичні заняття:	-	-
лабораторні заняття:	-	-
семінари:	16	-
самостійна робота:	102	-
Форма підсумкового контролю	Іспит	
Дисципліну викладають	Викладач – Клименко Н.Б., веб-сайт: https://donntu.edu.ua/egf/movna-pidgotovka e-mail: natalia.klymenko@donntu.edu.ua	

Передумови для вивчення дисципліни: Передумовами для вивчення дисципліни є результати попереднього вивчення мови, а саме: знання мовних норм української та англійської мов, особливостей використання мовних одиниць у певному контексті, уміння здійснювати комунікативну діяльність, демонструючи рівні сформованості мовної та мовленнєвої компетентності на належному рівні, згідно з загальноєвропейськими стандартами мовної освіти.

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни є формування лінгвістичної компетенції в галузі соціолінгвістики: навчити студентів основам соціолінгвістики як науки, що досліджує обумовленість функціонування мови соціальними чинниками, до яких належать особливості суспільного й культурного життя людей, конкретні умови комунікації тощо; дисципліни, яка розвивається на стику мовознавства, соціології, соціальної психології, етнографії та вивчає широкий комплекс проблем, пов'язаних із соціальною природою мови, її громадськими функціями, механізмом впливу соціальних чинників на мову й тією роллю, яку відіграє мова в житті суспільства.

Під час практичних занять та самостійної роботи студенти, майбутні вчителі англійської мови, набувають таких **програмних компетентностей (ЗК – загальні компетентності, ФК – фахові компетентності):**

ЗК6. Здатність виявляти повагу та цінувати українську національну культуру, здатність проявляти толерантність та повагу до культурної різноманітності.

ЗК10. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою (англійською) як усно, так і письмово.

ФК 5. Здатність знаходити та ефективно використовувати навчальну й наукову інформацію з метою оцінки змісту, структури та організації навчального процесу у відповідному закладі освіти.

ФК 8. Здатність здійснювати професійну діяльність українською та англійською мовами, володіти академічним писемним мовленням.

Програмні результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни магістранти набувають таких програмних результатів навчання (ПРН):

ПРН5. Володіння комунікативною мовленнєвою компетентністю з української та англійської мови (лінгвістичний, соціокультурний, прагматичний компоненти відповідно до загальноєвропейських рекомендацій із мовної освіти), здатність удосконалювати й підвищувати власний компетентнісний рівень у вітчизняному та міжнародному контексті.

3. Очікувані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні

знати:

- предмет, об'єкт і мету соціолінгвістичних досліджень;
- зміст основних соціолінгвістичних понять та їх інтерпретацію;
- основні концепції в історії соціолінгвістики;
- основні методи соціолінгвістики;
- сучасну мовну ситуацію в Україні, історію її формування, соціальні чинники, що її спричинили;
- чинники, що впливають на соціальну диференціацію мови;
- мету, завдання і методи здійснення мовної політики;

уміти:

- аналізувати мовну ситуацію;
- послуговуватися термінологією соціолінгвістики;
- розрізняти мовні засоби літературної мови та нелітературних форм мовлення;
- аналізувати й оцінювати мовну політику;
- застосовувати спеціальні соціолінгвістичні методи дослідження.

4. Засоби діагностики результатів навчання

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Поточний контроль проходить у формі перевірки виконання домашнього завдання, усного опитування, виступів студентів під час обговорення питань, письмових завдань.

Семестровий контроль проводиться у формі семестрового іспиту в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою, і в терміни, установлені навчальним планом. Форма проведення – письмовий іспит. Екзаменаційний білет містить завдання з відкритою відповіддю.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	Поточний контроль	Іспит	Максимальний бал
5	5	5	5	5	5	5	5	40	60	100
3	3	3	3	3	3	3	3	24		84

Примітки: C1, C2 та інші – семінарські заняття.

Розподіл балів за семінарські заняття:

4 – активна участь у семінарському занятті, повне і своєчасне виконання завдань.

2,4 – пасивна участь у семінарському занятті, несвоєчасне виконання завдань.

Семестрове оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою

Оцінка екзамену	
За 100-бальною шкалою	За шкалою університету
90-100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

6.1. Програма навчальної дисципліни**Основні теми дисципліни**

Тема 1. Соціолінгвістика як наукова галузь. Історія соціолінгвістичних досліджень.

Тема 2. Соціальні аспекти формування національної мови.

Тема 3. Білінгвізм.

Тема 4. Інтерференція як теоретична й практична проблема.

Тема 5. Мовна ситуація.

Тема 6. Мовна поведінка.

Тема 7. Мовна політика.

Тема 8. Державна мова.

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		д.ф.н.	з.ф.н.
1	Тема 1. Соціолінгвістика як наука. Поняттєвий апарат соціолінгвістики. Методи соціолінгвістичних досліджень.	2	-
2	Тема 2. Соціорівні національної мови.	2	-
3	Тема 3. Білінгвізм і диглосія.	2	-
4	Тема 4. Інтерференція як теоретична й практична проблема.	2	-
5	Тема 5. Мовна ситуація. Типи мовних ситуацій. Специфіка мовної ситуації в Україні.	2	-
6	Тема 6. Мовна поведінка.	2	-
7	Тема 7. Мовна політика.	2	-
8	Тема 8. Державна мова.	2	-
	Усього годин	16	-

6.3. Теми лабораторних занять

Навчальним планом не передбачено

6.4 Самостійна робота студента

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Д.ф.н.	З.ф.н.
1	Предмет і завдання соціолінгвістики. Історія соціолінгвістичних досліджень.	6	-
2	Соціологічна школа в мовознавстві. Становлення української соціолінгвістики.	6	-
3	Зв'язок соціолінгвістики із іншими дисциплінами. Методи соціолінгвістичних досліджень.	6	-
4	Вплив соціального середовища на мову й мовленнєву поведінку.	6	-
5	Форми існування мови. Літературна мова.	6	-
6	Форми існування мови. Койне.	6	-
7	Форми існування мови. Побутово-розмовне мовлення. Просторіччя. Сленг.	6	-
8	Форми існування мови. Соціолект та ідіолект.	6	-
9	Форми існування мови. Таємні мови, або арго.	6	-
10	Юридичний аспект понять «державна мова», «офіційна мова», «національна мова». Функції державної мови.	6	-
11	Суржик у системі розмовних форм функціонування мови.	6	-
12	Мовний код. Перемикання мовних кодів.	4	
13	Особливості українсько-російського білінгвізму в різних регіонах України.	6	-
14	Мовна свідомість: структура, типологія, виховання.	6	-
15	Мовна ситуація в Україні.	6	-
16	Мовна політика.	6	-

17	Основні напрямки гендерної лінгвістики: відображення статі в лексиці і фразеології, гендерні ознаки мовної картини світу, особливості мовлення чоловіків і жінок тощо.	4	-
18	Сучасні тенденції в розвитку соціолінгвістичної науки.	4	-
	Усього	102	-

6.5 Індивідуальні та/або групові завдання

Навчальним планом не передбачено.

7. Література

7.1. Основна

1. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 243 с.
2. Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики: Соціологічний напрям у мовознавстві. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 432 с.
3. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики. Львів, 2009. 212 с.
4. Панасюк Л. Білінгвізм в соціально-політичному житті України. К.: VADEX, 2013. 269 с.
5. Соколова С. Актуальні проблеми сучасної української соціолінгвістики. Українська мова. 2019. № 1. С. 36-44.
6. Соціолінгвістика: Інтеграційний напрям досліджень. Навчальна дисципліна: монографія / за ред. Галини Мацюк. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 280 с.
7. Ставицька Л. Арго, жаргон, сленг: Соціальна диференціація української мови. К.: Критика, 2005. 464 с.

7.2. Допоміжна

1. Вишняк О. Мовна ситуація та статус мов в Україні: динаміка, проблеми, перспективи (соціологічний аналіз). К.: Ін-т соціології НАН України, 2009. 175 с.
2. Кубайчук В. Хронологія мовних подій в Україні: зовнішня історія української мови. К.: К.І.С, 2004. 176 с.
3. Масенко Л. Мова і суспільство: Постколоніальний вимір. К. : Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2004. 163 с.
4. Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації. Вид. 2. К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2010. 363 с.
5. Перебийніс В. Статистичні методи для лінгвістів. Вінниця, 2001. 168 с.
6. Пономаренко В. П. Загальна декларація мовних прав і права мовних меншин // Мовознавство. 2013. № 5. С. 42-48.
7. Руда О. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі. Київ, 2012. 232 с.

8. Соколова С. Параметри українсько-російського та російсько-українського білінгвізму за суб'єктивною та об'єктивною оцінкою (на матеріалі анкетування студентів-журналістів східного регіону) // Мовний простір граматики: актуальні студії / Збірник наукових праць на честь 60-річчя чл.-кор. НАН України Анатолія Загнітка. Донецьк: ДонНУ, 2014. С. 353-358.
9. Ставицька Л. Суржик: міф, мова, комунікація / Л. Ставицька, В. Труб // Українсько-російська двомовність: Лінгвосоціокультурні аспекти: Зб. наук. пр. К.: Університетське видавництво ПУЛЬСАРИ, 2007. С. 31-120.
10. Українська мова у XX сторіччі: історія лінгвоциду / За ред. Л. Масенко. К., 2005. 399 с.
11. Labow W. The Social Stratification of English in the New York City / W. Labow. Cambridge University Press, 2006. 498 p.

7.3. Методична

1. Методичні рекомендації до семінарських занять з навчальної дисципліни «Соціолінгвістика» (для студентів спеціальності 014.02 Середня освіта (Мова та зарубіжна література (англійська))) / укл. Клименко Н.Б. – у розробці.

8. Інформаційні ресурси

[Електронна бібліотека Інституту української мови НАН України \[Електронний ресурс\]. Режим доступу: https://iul-nasu.org.ua/biblioteka.html](https://iul-nasu.org.ua/biblioteka.html)

[Електронні бібліотеки мовознавчої літератури \[Електронний ресурс\]. Режим доступу: http://www.inmo.org.ua/links.html](http://www.inmo.org.ua/links.html)

Наукова електронна бібліотека періодичних видань НАН України. Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/259>

Український лінгвістичний портал: мова, інформатика, лінгвістика. Режим доступу: <https://www.ulif.org.ua/>